

LEXIKON NORDDEUTSCHER ORGELBAUER (BAND 2 – SACHSEN UND UMGEBUNG)

WOLFRAM HAECKEL UND UWE PAPE (HRSG.), BERLIN 2012, 743 s.

Vít Honys

V rámci početné organologické literatury sousedního Saska byl v loňském roce vydán pozoruhodný lexikon v Sasku působících varhanářů, který navazuje na tradici starších objemných slovníků saských varhanářů a varhan počínající klasickým dílem Fritze Oehmeho ze závěru 19. století přes rukopisný lexikon Ernsta Fladeho (uložený v hudebním oddělení berlínské státní knihovny) až k pracím Ulricha Dähnerta z druhé poloviny 20. století. Lexikon je mimo jiné pozoruhodný snahou podchytit profesní přesahy do příhraničních oblastí Čech a dnes polských částí Slezska. Navazuje na první díl věnovaný varhanářům Durynska, který byl základním dílem plánovaného lexikonu severoněmeckých varhanářů po vzoru obdobného lexikonu varhanářů jihoněmeckých, publikovaného již roku 1994 Hermannem Fischerem a Theodorem Wohnhaasem. Na jeho vytvoření pracoval autorský kolektiv několika desítek odborníků z celé Evropy (částečně i zemí mimoevropských), za českou stranu zastoupený organologickým badatelem Tomášem Horákem.

Údaje slovníku se opírají o již dříve vyhotovenou databázi historických údajů o saských nástrojích zahrnující také údaje o varhanářích a jejich činnosti a údaje z literatury. Katalogová hesla jsou řazena abecedně podle příjmení varhanářů (resp. názvů varhanářských firem). Jednotlivá hesla, jak upozorňují editoři, ovšem nemohla z nejrůznějších důvodů výše uvedené strukturu databáze plně převzít, mimo jiné i proto, že přes pokročilý výzkum jsou údaje těchto databází již zastaralé či neúplné a stále dostatečně nepokročila aktualizace údajů, včetně výzkumu zachovalosti původního stavu a pozdějších úprav jednotlivých nástrojů. Lexikon zahrnuje všechny známé varhanáře a varhanářské firmy působící na území dnešního Saska, přičemž byla věnována pozornost i oblastem sousedícím

Obr. 1. Obálka Lexikon ND Orgelbauer.

s hranicemi Saska; tj. přiléhajícím částem Durynska, Saska-Anhaltska, Brandenburska, Čech (zejména oblasti mezi Chebem a Libercem) dnešního polského Slezska a Bavorska (zejména Frank). Kritériem výběru byl přitom vztah k Sasku v souvislosti např. s výuční či tovaryšskou dobou, realizačními souvislostmi apod. Struktura katalogového hesla obsahuje biografická data varhanáře (příjmení, jméno, působiště, datum narození a úmrtí), charakteristiku, sumář nejdůležitějších životních úseků působnosti (doba učení, tovaryšská léta, samostatná varhanářská působnost, zapojení ve varhanářských firmách a podobně), podle potřeby další volný text, seznam nejvýznamnějších nástrojů v chronologickém řazení s datací (je-li známa) a označením zachovalosti či částečného dochování. Dále pak seznam významných oprav a zkrácené odkazy na literaturu a prameny. Pro úsporu je v textu využíváno systému početných zkratk a odkazů.

Jak již bylo naznačeno, dílo je významné zejména pro pochopení přeshraničních souvislostí, neboť jsou zde zastoupena jak jména saských varhanářů, jejichž činnost zasáhla na území Čech, tak varhanáři z dnešní české strany hranice, kteří zasáhli svou působností do Saska. Vedle příslušníků věhlasné loketské barokní varhanářské dílny jmenujme např. Johanna Gottfrieda Augustina ze Žitavy, Ludwiga Boschera činného v období 2. světové války v Teplicích, Johanna Adalberta Beera z Prahy, Martina Bergerera z Jesenice, Mikuláše Bergmüllera z Vroutku, Josefa Chlumetzského z Liberce, firmu Gebrüder Dinse z Berlína, Johanna Dressela a J. Tobiáše Dressela z Buchholze, Tobiáše Endera činného v oblasti Olbernhau, rod Fellerů z Libouchce, firmu Friedrich Jahn & Sohn, Johanna Daniela Ranfta z Geisingu, Johanna Gottlieba Tamitia ze Žitavy a řadu dalších.

Publikace je doplněna velmi obsáhlým soupisem použité literatury a rejstříkem místním a osobním. Představuje tak seriózní příruční lexikon nezbytný pro širší badatelskou činnost na organologickém poli.